

Forskning – inte bara för arkitekter

Björn Klarqvist

Kommentar till Ola Nylanders inlägg "Arkitekturforskningens traditioner"

DET ÄR VIKTIGT ATT DÅ OCH DÅ granska vad arkitekturforskarna håller på med. Visserligen är just granskningen vår livsluft, men enligt Ola Nylander verkar forskningen "ostrukturerat sträva åt en mängd olika håll. Det finns ingen normalvetenskap eller stort pussel som forskare tillsammans håller på att lägga. De verksamma forskarna har en mängd olika tolkningar om forskningens mål och om vad som är vetenskap." Jovisst, det är precis så det känns. Men vad beror det på och vad skall vi göra åt det?

Om jag försöker sammanfatta Ola Nylanders inlägg så menar han:

- att det finns två förhållningssätt, dels en lång tradition från Vitruvius till Krier och dels en kort tradition som startade med 1968 års studentuppror; den senare traditionen dominerar vår högskoleforskning,
- att den långa traditionen har sin utgångspunkt i arkitektpraktiken med betoning av funktion och estetik medan den korta tagit sin utgångspunkt i etablerade forskningstraditioner inom human- och samhällsvetenskap med betoning på politik och arkitekturens kontext,
- att den korta och dominerande traditionen har skapat en klyfta mellan arkitekternas praktik och arkitekturforskningen,
- att klyftan beror på en felaktig tolkning av forskningens uppdrag: vi söker kunskap om relationen mellan människa och arkitektur i stället för att söka kunskap om arkitektur samt
- att forskningen skall vara ämnesrelevant

och endast genom ett erkännande från arkitektprofessionen kan arkitekturforskningen hävda sig mot andra vetenskaper.

Också jag är irriterad på tillståndet inom arkitekturforskningen, men mina argument är helt andra. Jag menar att Ola bygger på notorisk felsyn.

- Det är en felsyn att tro att arkitekturforskningen i första hand är till för de praktiserande arkitekterna. Det är inte många som kräver att litteraturforskningen huvudsakligen skall vara till för författarna. Den behandlar bara delvis hur man författar; merparten beskriver litteraturens historia, hur läsarna uppfattar litteraturen, vilka idéströmningar (t.ex. modernism, postmodernism och dekonstruktivism) som påverkat litteraturen, olika metoder och uppfattningar om forskningen etc.

- Det är en felsyn att det kan finnas en forskning som studerar arkitektur som ren arkitektur. Arkitekturen är som forskningsobjekt alltid relaterad till människor och samhället; arkitekter är också människor.

- Det är en felsyn att exempelvis Vitruvius' resonemang inte är relaterade till politik och arkitekturens kontext; en genomläsning av "de tio böckerna" kan bekräfta det.

- Det är en felsyn att praktiserande arkitekter forskar bättre än arkitekturforskarna. Men praktiker kan lära sig att bli goda forskare; liksom forskarna kan utveckla sig till goda praktiker. Inget är så praktiskt som en god teori, som vi brukar säga.

- Det är en felsyn att föreställa sig att forskningen är ett pussel som läggs och att det så småningom kan bli färdiglagt; detta gäller inte ens inom naturvetenskaperna. Men visst, arkitekturforskarna borde hålla reda på sin forsknings historia för att bättre kunna kumulera kunskap.

- Det är en felsyn att det inte finns intressanta och nyttiga doktorsavhandlingar och forskningsrapporter. De är dock sällan intressanta helt igenom och framför allt: det finns inte någon avhandling som kan ge svar på arkitektprofessionens alla frågor.

- Det är en felsyn att arkitekterna är de enda som kan bedöma kvaliteten i arkitekturforskningen. Den akademiska nivån är generellt mycket låg i arkitektundervisningen och ambitionen att lyfta den motarbetas av arkitektkåren, så vi kan knappast vänta oss en förbättring på lång sikt heller.

Även om jag anser att Olas artikel bygger på felsyner bör den tas på allvar. Artikeln pekar på grundläggande problem inom arkitekturforskningen. Enligt Ola beror dessa på tre saker: låg ämnesrelevans, brist på tolerans och oklart syfte.

- De flesta värderingar som gjorts av arkitekturforskningen pekar på att den är relevant; antingen samhällsrelevant eller inomvetenskapligt relevant och ofta bådadera. De flesta avhandlingar och rapporter har trots detta allvarliga brister, särskilt om vi jämför med kvaliteten inom många andra vetenskaper. Jag tycker det är pinsamt att vi inte orkar lyfta upp avhandlingarna till en högre kvalitet; att vi alltför ofta godkänner det slappt tänkta och vagt formulerade. Detta vill jag kalla en alltför hög tolerans. Problemet är då snarare bristande professionalitet hos forskarna än ämnesrelevans.

- Det som Ola – med Bertil Rolf – kallar ”tolerans” vill jag snarare kalla en ”öppenhet”, d.v.s. förmågan att lyssna och ta till sig veder-sakares argument. Detta tycker även jag är en bristvara i vår forskning. Gränsdragning och bristande öppenhet leder enligt Ola till ”kunskapselitism”. Om det ändå vore så väl,

men det leder i värsta fall till forskningens ”inavel”, fjärran från både kunskap och elitism.

- Ett av forskningens syften är att kritiskt ifrågasätta, men det är något helt annat än att vara negativ och att riva ner. Det handlar bl. a. om att granska samhällets och praktiserande arkitekters uppfattningar om arkitekturen, andras forskning samt inte minst de egna värderingarna och den egna forskningen. Att granska betyder att också peka på vad som är bra och hållbart samt att komma med konstruktiva förslag och nya lösningar, om möjligt välgrundade.

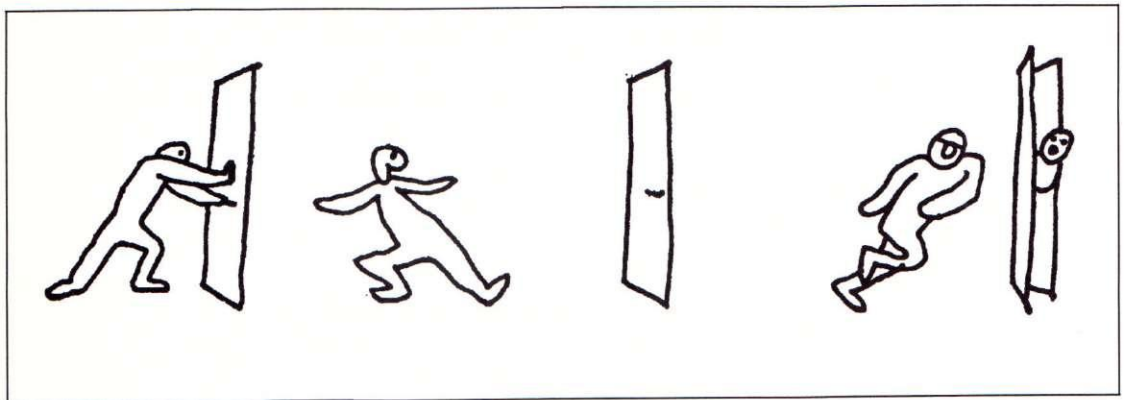
Ett centralt begrepp i Ola Nylanders artikel är ”ämnesrelevans”. Han säger uttryckligen att detta inte betyder att forskningen skall vara praktikertillvänd. Samtidigt menar han att det är arkitektprofessionen som skall avgöra vad som är ämnesrelevant. En mängd frågor infinner sig då: På vilket sätt ändrar det på dagens sätt att bedöma? Vilka komplikationer får det om det finns det olika uppfattningar om vad som är ämnesrelevant forskning? Hur skall arkitekturforskningen uppnå högre ämnesrelevans; genom mer styrning eller kanske mindre?

Ämnesrelevans är en väsentlig fråga men den leder obönhörligt vidare till en grundläggande forskningspolitisk diskussion. Det vore kanske dags för en sådan nu när hela arkitektprofessionen är i gungning. Så låt mig i förbigående lufta en hädisk tanke: *I dagens läge vore det bättre om arkitekturforskarna bedömer arkitektprofessionens ”ämnesrelevans” än tvärtom.*

Det är möjligt att Ola och jag inte står så långt från varandra som jag får intryck av när jag läser inlägget. Det avslutande anonyma citatet: ”Den dagen det presenteras en bra och läsvärd avhandling i arkitektur kommer den också att läsas av praktikerna” tyder dock inte på närhet. Risker är nämligen att praktikerna varken kommer att upptäcka den avhandlingen eller är ”toleranta i Rolfsk mening. Hoppas jag har fel. Upp till bevis, Ola, du har chansen.

*Björn Klarqvist
docent i stadsbyggnad, CTH*

BRUL:

Tecknare: Hans Nordenström